

Nino Kvirikadze

ნინო კვირიკაძე

Akaki Tsereteli State University

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Georgia, Kutaisi

საქართველო, ქუთაისი

**The Political Coloring of Artistic Details in Christa Wolf's Novel *Divided Heaven*
(Some Aspects of Structural-Semantic Analysis)**

**მხატვრული დეტალების პოლიტიკური შეფერილობა კრისტა ვოლფის რომანში
„გაყოფილი ზეცა“
(სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზის ზოგიერთი ასპექტი)**

Christa Wolf's novel *Divided Sky* provides a broad outline of the processes that took place in the life of the former German Democratic Republic in the 1960. It became one of the most important works of socialist realism in the literature of East Germany. It deals with the challenges facing the postwar divided Germany. For the right comprehension of the artistic world of Christa Wolf's *Divided Sky* it is necessary to identify the functions of marginal details. Structural-semantic method allows us to throw a new light on the issues discussed in the paper.

Keywords: Socialist realism, details, structural-semantic method

საკვანძო სიტყვები: სოციალისტური რეალიზმი, დეტალები, სტრუქტურულ-სემანტიკური მეთოდი

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის გერმანული ლიტერატურის ისტორიაში კრისტა ვოლფის სახელი უდავოდ იმ მწერალთა რიცხვს განეკუთვნება, რომელთა შემოქმედება თავისი დროისათვის სიმპტომური აღმოჩნდა, შეისრუტა მისი ვნებათა სიმძაფრე და ზოგჯერ გადაუწყვეტელი წინააღმდეგობები. გიუნტერ გრასი ამ გამორჩეულ პიროვნებას და დიდ მწერალს „*გერმანული ლიტერატურის პირველ ლედის*“ (*first Lady*) (Больш, 1999, გვ. 178) უწოდებდა.

ქვეყანას კი თავის მემბტიანეს ქრისტა ვოლფისადმი სხვადასხვა პერიოდში განსხვავებული დამოკიდებულება გააჩნდა. ოფიციალურ აღიარებას გდრ-ში, რომელიც გამოიხატებოდა მრავალრიცხოვან ჯილდოებში, თან ახლდა ფრთხილი დამოკიდებულება მწერლის მიმართ, რომელსაც სახელმწიფო უსაფრთხოების უწყებებიც კი უთვალთვალებდნენ. 1989 წელს, ბერლინის კედლის დაცემის შემდეგ, იგი მხარს უჭერდა დემოკრატიულად რეფორმირებული გდრ-ის შენარჩუნებას. გაერთიანებულ გერმანიაში ვოლფმა სხვა აღმოსავლეთ გერმანელ ინტელექტუალებთან ერთად სასტიკი თავდასხმები განიცადა კომუნისტურ რეჟიმთან შეთანხმების გამო, რის გამოც იგი იძულებული გახდა კიდევ რამდენიმე წლით (1992-1993) დაეტოვებინა გერმანია და წასულიყო შეერთებულ შტატებში, დაბრუნებისას კი შიდა ემიგრაციაში წასულიყო. თანამემამულე მწერლებზე ჯაშუშობის ბრალდებების საპასუხოდ, მან 1993 წელს გამოაქვეყნა შტაზის სრული დოსიე. ის 82 წლის ასაკში გარდაიცვალა და 2011 წლის 1 დეკემბერი, ამ თვალსაზრისით, გახდა არა მხოლოდ ამ

არაჩვეულებრივი მწერლის კრისტა ვოლფის ჩვენგან წასვლის თარიღი, არამედ გარკვეული შეჯამება გერმანიის იდეურ ცხოვრებაში.

ლიტერატურათმცოდნეობაში საყოველთაოდ მიღებული აზრის თანახმად, კრისტა ვოლფის მოთხრობასთან (ან რომანთან, როგორც ამბობენ ხოლმე) „გაყოფილი ზეცა“ ორი გერმანული სიმბოლო ასოცირდება: *გაყოფილი ზეცა*, როგორც ორად გაყოფილი გერმანიის სიმბოლო, და *ბერლინის კედელი*, როგორც ორი გერმანიის ფიზიკური და იდეური საზღვარი: დასავლეთ გერმანიისა და აღმოსავლეთ გერმანიის. „*ცა მოთხრობის სათაურში გერმანული სახელმწიფოს დასავლეთსა და აღმოსავლეთად გაყოფის სიმბოლოდ იქცევა*,“ – წერს, მაგალითად, „Deutsche Welle“-ს ექსპერტი საბინე კიხელბახი (Kieselbach, 2018). გაყოფილი ზეცა – დიახ, ის თავიდანვეა დაფიქსირებული – სათაურშივე, ამის უარყოფა ნამდვილად არ გამოვა. თუმცა, რაც შეეხება ბერლინის კედლის სიმბოლოს – სიტყვათშენაერთს *ბერლინის კედელი*, სიტუაცია გარკვეულწილად განსხვავებულია. როგორც მკვლევრები აღნიშნავენ, კრისტა ვოლფის ისტორიაში „საერთოდ არ ჩანს, არც ერთი სიტყვით არ არის ნახსენები ბერლინის კედლის აგება“ (Kieselbach, 2018). მაგრამ ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ეს მთლად ასე არ არის, მთლად არ შეეფერება სინამდვილეს. მხატვრული დეტალები, რომლებიც ჩვენ გამოვავლინეთ გერმანელი მწერლის მოთხრობის ტექსტში და ვიხილავთ პოლიტიკურ ჭრილში, ნათლად უსვამს ხაზს ამ მომენტს – ეს არის ქვეტექსტური, მარგინალური დეტალები, რომლებიც იგრძნობა მხოლოდ სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზის შედეგად; ტექსტის ტრადიციული მეთოდით განხილვისას ისინი არ ჩანს. გასაკვირი არ არის, რომ ისინი კრისტა ვოლფის შემოქმედების სხვა მკვლევრებმა ვერ შენიშნეს. ამიტომ მოთხრობის „გაყოფილი ზეცა“ ანალიზს ჩავატარებთ როგორც ტრადიციული ლიტერატურათმცოდნეობით, ასევე სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზის მეშვეობით.

წინამდებარე სტატიის მიზანია, ამრიგად, გდრ-ში არსებულ სოციალურ, პოლიტიკურ და ლიტერატურულ ფონზე იმის დადგენა, თუ როგორ აჩვენებს და მხარს უჭერს კრისტა ვოლფი სოციალისტური რეალიზმის მეთოდის მეშვეობით ცხოვრების სოციალისტური წყობილებისა და საერთოდ სოციალისტური სისტემის უპირატესობას გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში – კაპიტალისტური გერმანიისგან განსხვავებით. ჩვენი ამოცანაა ვაჩვენოთ, თუ როგორ არის წარმოდგენილი ეს პოლიტიკური საკითხი გერმანული ცხოვრების საყოველთაოდ მიღებული სიმბოლოებით – ოდესღაც გაერთიანებული ფაშისტური გერმანიის ორ ცალკეულ ქვეყნად დაყოფით და ამ სრულიად განსხვავებულ სახელმწიფოებს შორის გადაულახავი საზღვრის აშენებით. პოლიტიკური ელფერის მქონე მხატვრულ დეტალებს განვიხილავთ ცალკე.

გდრ-ის ლიტერატურა გულისხმობს ყველა იმ ლიტერატურულ ნაწარმოებს, რომლებიც შეიქმნა გდრ-ის ტერიტორიაზე 1945 წლიდან ორი გერმანიის გაერთიანებამდე პერიოდში. გდრ-ში ყველაზე პოპულარული ლიტერატურა იყო *სოციალისტური რეალიზმის* ლიტერატურა. არსებობდა მთელი პროგრამა გდრ-ში სოციალისტური კულტურის განვითარებისათვის, რომელიც მიღებულ იქნა 1959 წელს და მიზნად ისახავდა დამოუკიდებელი სოციალისტური ეროვნული კულტურის შექმნას, რომელსაც მაქსიმალურად უნდა დაეკმაყოფილებინა მშრომელთა მზარდი მხატვრულ-ესთეტიკური მოთხოვნილებები.

ომისშემდგომ პირველ წლებში ძირითადი თემები გდრ-ის ლიტერატურაში ასეთია: ფაშიზმის დანაშაულებრივი იდეოლოგიისა და პრაქტიკის მხილება, მისი სოციალურ-კლასობრივი ფესვების გამოვლენა, ადამიანში პასუხისმგებლობის გრძნობის აღძვრა თავისი ხალხისა და ისტორიის წინაშე.

სოციალიზმის მშენებლობაზე გადასვლასთან ერთად, გდრ-ის ლიტერატურაში სულ უფრო და უფრო ჩნდება ადამიანის ცნობიერების რესტრუქტურირების, ადამიანებს შორის ახალი ურთიერთობების და სოციალისტური მშენებლობის პერსპექტივების თემები. მწერლები აჩვენებენ ჩვეულებრივი, რიგითი გერმანელის სულიერ ევოლუციას, რომლის ახალგაზრდობა დამახინჯებული იყო ჰიტლერის აღზრდისა და განათლების სისტემით და დანაშაულებრივ ომში მონაწილეობით, იკვლევენ მისი სულიერი აღორძინების რთულ პროცესს.

50-იან წლებში ლიტერატურა დაკავებული იყო აღორძინებული მრეწველობის აღწერით. ტიპიური გმირი არის გამოცდილი მუშა, რომელიც, ყოველგვარ დაბრკოლებათა მიუხედავად, უმკლავდება წარმოების სირთულეებს.

გდრ-ის ლიტერატურის ცენტრალური ფიგურა 50-60-იან წლებში იყო ანა ზეგერსი (1900-1983), რომელიც 1952 წლიდან ხელმძღვანელობდა გდრ-ს მწერალთა კავშირს. იგი იყო პირველი გდრ-ს მწერლებიდან (1951), რომელსაც საერთაშორისო სტალინის პრემია მიენიჭა. განხილული პერიოდის განმავლობაში ა. ზეგერსმა დაწერა მრავალი ნაწარმოები, რომლებიც უფრო მეტად ასახავს მის ერთგულებას გერმანიის სეკ-ის (SED) იდეოლოგიური ხაზის მიმართ, ვიდრე მიუთითებს მხატვრული სიმწიფის ახალი ეტაპების მიღწევაზე. გერმანიის სოციალური და პოლიტიკური ცხოვრების ყველაზე ფართო პანორამა შეიქმნა მის რომანში „მკვდრები ახალგაზრდები რჩებიან“.

1961 წლის 13 აგვისტოს გერმანიაში მნიშვნელოვანი პოლიტიკური მოვლენა მოხდა – ერთ დამეში ბერლინის კედელი აღმართეს, რამაც ორ ქვეყანას შორის საზღვრის შედარებით თავისუფალი გადაკვეთის შესაძლებლობა დააბრკოლა. საზღვრის ჩაკეტვა და „ორი გერმანიის“ პრობლემა აისახა პროზაში და გახდა მნიშვნელოვანი თემა გდრ-ის ლიტერატურაში (კ. ვოლფი, ა. ზეგერსი, ე. ნოიჩი, ჰ. მიულერი, ფ. ბრაუნი და ა.შ.). ერთ-ერთი პირველი დიდი ეპიკური ნაწარმოები, სადაც ეს პრობლემა დაისვა, იყო ა. ზეგერსის რომანი „გადაწყვეტილება“ (1959). პოპულარობა მოიპოვა აგრეთვე კ.ვოლფის რომანმა „გაყოფილი ზეცა“ (1963). 60-იანი წლების პროზაში ხაზგასმულია სოციალისტური ინტელიგენციის თემა და მისი როლი სოციალიზმის მშენებლობაში.

1961 წელს ბერლინის კედლის აგების შემდეგ ლიტერატურაში ჩნდება ახალი გმირი – ჭკვიანი ახალგაზრდა, თავისი დარგის პროფესიონალი, რომელიც წარმატებით უმკლავდება პირად პრობლემებს. კრისტა ვოლფი (რომანი „გაყოფილი ზეცა“) ამ ტენდენციის გამომხატველია.

კრისტა ვოლფი (ქალიშვილობაში ილენფელდი) დაიბადა 1929 წელს თანამედროვე პოლონეთის პატარა ქალაქში კომერსანტის ოჯახში. მისი ყრმობა მეორე მსოფლიო ომის დროს დაემთხვა. კრისტამ, რომელიც ასაკში ადრე შევიდა, საკუთარი გამოცდილებიდან შეიტყო სისხლის ღვრის მუდმივი თანამგზავრების შესახებ: ეს იყო სიღარიბე, შიმშილი, ძალადობა, სიკვდილი, ევაკუაცია, როდესაც ოჯახი იძულებული გახდა 1945 წლის გაზაფხულზე გაქცეულიყო დასავლეთისკენ მიმავალი წითელი არმიისგან, და იგი დასრულდა მეკლენბურგში. ალბათ, სწორედ დეჰუმანიზებულ რეალობასთან დაპირისპირების ამ ადრეულმა გამოცდილებამ მოახდინა გავლენა მომავალი მწერლის მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებაზე, რომელშიც მთავარი ღირებულება გახდება ინდივიდი, რომელიც ცდილობს შეინარჩუნოს თავი სასტიკი დროის, ტოტალიტარული საზოგადოებისა და ზემოდან დაწესებული იდეოლოგიის მიუხედავად.

სკოლის დამთავრებისთანავე კრისტა ვოლფი შედის გერმანიის სოციალისტურ ერთიან პარტიაში (SED) და ხდება *პოლიტიკური სისტემის ნაწილი*; იგი პარტიის რიგებში 1989 წლის ივნისამდე დარჩება. იენასა და ლაიფციგის უნივერსიტეტებში გერმანიისტიკის ფაკულტეტზე სწავლისას იქმნება ახალგაზრდა და თვითკრიტიკულად განწყობილი ავტორის პირველი მხატვრული ცდები. 1950-იან წლებში ვოლფი გვევლინება მწერალთა კავშირის მეცნიერ-მუშაკად, ჟურნალის „Neuere Deutsche Literatur“ და გამომცემლობის „Neues Leben“ რედაქტორად, აქტიურად მოძრაობს ლიტერატურულ გარემოში, იძენს ახალ შთაბეჭდილებებს და ფასდაუდებელ გამოცდილებას გერმანიის ყველაზე საინტერესო ადამიანებთან ურთიერთობისას. მათ შორის არის, რა თქმა უნდა, ანა ზეგერსი, კრისტა ვოლფის ბრძენი მენტორი. მის შემოქმედებით სახელოსნოში დამწყები მწერალი შეიძენს ცოდნის ღირებულ მარცვლებს ორ სამყაროს – ავტორისა და მკითხველის დიალექტიკური ურთიერთობების – შესახებ და უფრო ღრმად შეიცნობს მის, როგორც ხელოვანის, ამოცანას: „გახადე ადამიანი უფრო ადამიანური“ (Wolf, 1956, გვ. 121).

მწერალი სარგებლობს უზარმაზარი ავტორიტეტითა და პატივისცემით გერმანიის ორივე ნაწილში, იგი ითვლება თავისი ქვეყნის სინდისად, ის მუდმივად გარშემორტყმულია ახალგაზრდებით, რომლებიც მას კერპად აქცევენ, რომლებსაც იგი იცავდა და ზრდიდა მის ხელთ არსებული ყველა საშუალებით.

კრისტა ვოლფის პირველი ნამუშევარი, მოთხრობა „Moskauer Novelle“ (1961) ორგანულად ჯდება 60-იანი წლების დასაწყისის გერმანულ ლიტერატურაში; „გაყოფილი ზეცა“ მისი მეორე წიგნია. ამ მოთხრობის (ან რომანის) „Der geteilte Himmel“ შინაარსი განსაზღვრავს ეპოქის მიჯნაზე მორალური არჩევანის მოტივს. მისი შექმნის სტიმული იყო ავტორის ვიზიტი ვაგონსაშენ ქარხანაში ამენდორფში და მუშებისაგან შემდგარი მწერლობის წრეში მონაწილეობა.

1963 წელს გამოქვეყნებული მოთხრობა „გაყოფილი ზეცა“ იყო კრისტა ვოლფის პირველი მნიშვნელოვანი სამწერლო წარმატება, რისთვისაც მან მიიღო ჰაინრიხ მანის პრემია. სწორედ ამ ნაწარმოებში იყო ყველაზე მკაფიოდ გამოხატული ა.ზეგერსთან მემკვიდრეობითობა და უწყვეტობა, აქ იყო ძლიერი სოციალისტური იდეოლოგიური პრინციპი და დიდი პოლიტიკური პრობლემების გადალახვის სურვილი კონკრეტული ადამიანური ბედის საშუალებით. ამ წიგნმა ვოლფი მაშინვე მოაქცია გდრ-ს წამყვან მწერლებს შორის: ახალგაზრდა ავტორმა გამოავლინა ენისა და კომპოზიციის ოსტატობა და სერიოზული სულიერი კონფლიქტების გადმოცემის უნარი.

მოთხრობაში, რომლის მოქმედებაც ბერლინის კედლის მშენებლობას უკავშირდება, ავტორი გერმანიის დაყოფის პრობლემას ეხება. კრისტა ვოლფი წერს ქალიშვილზე, რომელიც იძულებულია არჩევანი გააკეთოს სიყვარულსა და სოციალიზმს შორის. განხეთქილება ჰყოფს ქვეყანას და ცხოვრებას და საბოლოოდ ჰყოფს მოსიყვარულე ახალგაზრდებს. სწორედ ეს კითხვა გვანტერესებს აღნიშნული ნაწარმოების შესწავლისას, რადგან ძირითადი ფონი, რომელზეც ვითარდება სიუჟეტის მოვლენები, ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური ვითარება, გმირების პირადი და საზოგადოებრივი ცხოვრება, – ყველაფერი ეს ჩნდება გაყოფილ გერმანიაში.

ტექსტის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ კრისტა ვოლფის მოთხრობის (რომანის) „გაყოფილი ზეცა“ შინაარსი არ შემოიფარგლება მხოლოდ მასში მოთხრობილი სიყვარულის ისტორიით რიტა ზაიდელსა და ნიჭიერ ახალგაზრდა მეცნიერ-ქიმიკოს მანფრედ ჰერფურტს შორის – მომთხოვნი, უბედური სიყვარულით, რომელმაც ლამის რიტას სიკვდილი გამოიწვია. რიტას პირადი დრამის, შეყვარებულთან მისი კონფლიქტის მიღმა იმდროინდელი უფრო ფართო კონფლიქტები იდგა, რომლებიც არა მხოლოდ სცილდებოდა პირადი ურთიერთობების საზღვრებს, არამედ დიდწილად განსაზღვრავდა მათ. მათ – დროის ამ კონფლიქტებმა – სამუდამოდ განაცალკევეს რიტა და მანფრედი და მიიყვანეს ისინი სხვადასხვა სოციალურ სამყაროში. ცხოვრების რთული მოთხოვნების წინაშე რომანის თითოეულ პერსონაჟს უნდა გაეკეთებინა არჩევანი – მნიშვნელოვანი და გადამწყვეტი მათი პირადი ურთიერთობებისთვის და მთელი მათი მომავლისთვის. და მათ ეს არჩევანი გააკეთეს, თითოეულმა, რა თქმა უნდა, თავისებურად. მანფრედმა დატოვა მშობლიური ქვეყანა და გაიქცა ახალგაზრდა სახელმწიფოდან, რომელიც რთულ და თავისებურ პირობებში აშენებდა ახალ სოციალისტურ საზოგადოებას, გაიქცა იქ, სადაც მისი ბუნების შინაგანი არსი იზიდავდა მას – ეს იყო დასავლური სამყაროს კარიბჭე. რიტამ, დაძლია რა საყვარელ ადამიანთან განხეთქილებით გამოწვეული უზარმაზარი ემოციური ტკივილი, დარჩა იქ, სადაც მისი სამშობლო იყო, სადაც მუშაობდა ხალხი, რომლის იმედები, უბედურებები, ბედნიერება და ცხოვრებისეული შეხედულებები იყო რიტას შეხედულებები, რიტას იმედები, რიტას ბედნიერება, სადაც ის გრძნობდა თავისი ამხანაგების ძლიერ მხარდაჭერას. დასავლური სამყაროს პროპაგანდისტების მუდმივი ბრაზიანი ყმუილით შეპყრობილნი, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის მშრომელები მტკიცედ და გაბედულად იგერიებენ გაშმაგებული რევანშისტების მრავალ პროვოკაციასა და პირდაპირ მუქარას და აშენებენ სოციალიზმს, ეყრდნობიან რა მთელი სოციალისტური ბანაკის ძლიერ მხარდაჭერას. მილიონობით ადამიანის ქმედებებში, ხალხის ისტორიული შემოქმედების პროცესში იბადება მისი ახალი თვითშეგნება, რომელიც ცვლის სოციალიზმის რიგითი მუშაკების სულიერ სამყაროს, რაც საშუალებას აძლევს ადამიანს კრიტიკულად გადააფასოს წარსული, მტანჯველი და უნუგეშო, რომლის ტვირთით მომავალში წასვლა არ შეიძლება.

რიტა იმ ახალი სამყაროს შვილია, რომელიც ჰიტლერისეული რაიხის ნანგრევებზე აღმოცენდა. ბავშვობიდანვე სუნთქავდა თავისუფლების ჰაერით, სოციალიზმის ჰაერით და ის საზოგადოებრივი გონება-განწყობილება, რომელიც ახლა საყოველთაოდ მტკიცდება გერმანიის დემოკ-

რატიული რესპუბლიკის მშრომელთა მასებში, მისთვის სისხლხორცეული, ბუნებრივი, ორგანული გახდა. ის არ აცალკევებს თავის თავს იმ სამყაროსგან, რომელშიც ცხოვრობს, და არც შეუძლია, რომ ეს გააკეთოს. განსაცდელის რთულ, საბედისწერო საათში, რომელიც მას შეემთხვა, იგი ზომავს თავის პატარა ცხოვრებას, თავის ბედს სამშობლოსადმი სიყვარულის მაღალი საზომით, კავშირების განუყოფლობით, რაც აკავშირებს მას მშობლიურ მიწასთან და ადამიანებთან, რომლებიც ცხოვრობენ და მუშაობენ ამ მიწაზე.

გამარტივების გარეშე, მთელი თავისი სირთულით ასახავს მწერალი ხალხში ახალი თვითშეგნების ჩამოყალიბების პროცესს. ის არ მალავს იმ სირთულებებს, რომლითაც მიმდინარეობს სოციალიზმის მშენებლობა ახალგაზრდა რესპუბლიკაში. შეჰყავს რა თავისი გმირი – ახლო წარსულში მოკრძალებული პროვინციელი გოგონა – ყოველდღიურ ქარხნულ ცხოვრებაში, მწერალი გვიჩვენებს, თუ როგორ ფართოვდება მისი ჰორიზონტები, როგორ სწავლობს ის ადამიანების გაგებას, რომლებსაც განსხვავებული დამოკიდებულება აქვთ შრომითი მოვალეობის მიმართ, იმ საერთო საქმის მიმართ, რომლითაც მთელი ხალხი ცხოვრობს. ის ხედავს მათ, ვინც, რუდოლფ მეტერნაგელისა და ვენლანდის მსგავსად, თავდაუზოგავად გადალახავს სირთულებებს, რომლებიც სოციალიზმის მშენებლობის გზაზე დგას, და მათ, ვინც, როგორც მანგოლდი ან რუდი შვაბე, გაყინული ფორმულების დაცვით აფერხებს ცოცხალი აზრის, ცოცხალი შემოქმედების განვითარებას. ის ხედავს სხვადასხვა საზოგადოებრივი შეხედულებების მქონე ადამიანებს, როგორცაა მუშა ჰორსტ რუდოლფი, რომელიც მხოლოდ თავის ვიწრო ინტერესებზე ზრუნავს, და ისეთებს, როგორცაა ჰერბერტ კული, რომლებიც შრომით გამოისყიდნიან თავიანთ მიმღე წარსულს.

ის ასევე ხვდება, როგორია სინამდვილეში მისი საქმრო მანფრედი. მანფრედს, მართალია, სძულს საკუთარი ეგოისტური ბურჟუაზიული ოჯახი, მაგრამ ის ვერ გათავისუფლდა იაფფასიანი ბურჟუაზიული სკვპტიციზმისა და იმ დამანგრეველი ურწმუნოებისაგან, რომელიც დაეუფლა გერმანელი ახალგაზრდობის ნაწილს, ნაცისტური გერმანიის განადგურებას რომ მოესწრო. მას, ნიჭიერ მეცნიერს, არ სურს ბრძოლა თავისი მეცნიერული იდეებისთვის; ის ემიჯნება ახალ საზოგადოებასა და მის მოთხოვნებს სპეციალური ფრაზების სისტემით, რომელიც შექმნილია მისი შინაგანი მარტოობის, ცხოვრებისადმი მისი სამომხმარებლო დამოკიდებულების დასამალად. მანფრედის ბედი ერთობ კანონზომიერია და ასევე კანონზომიერია მისი გზა იმ გადაწყვეტილებებისკენ, რომელმაც მისი საბოლოო კრაზი დააფიქსირა და გამოავლინა მისი შინაგანი მტრობა სოციალიზმის სამყაროს მიმართ. მანფრედის ხატი დამაჯერებლად არის შექმნილი და ამიტომ რიტას მორალური უპირატესობაც რომანში ასე დამაჯერებლად არის ასახული.

ტრადიციული ლიტერატურათმცოდნეობითი ანალიზის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ, ზოგადად, კრისტა ვოლფის რომანი „გაყოფილი ზეცა“, რომელიც გამოირჩევა ფსიქოლოგიური ანალიზის დახვეწილობით და მხატვრული ფორმის მოქნილობით, მკითხველს აძლევს ფართო წარმოდგენას იმდროინდელი გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის ცხოვრებაში მიმდინარე სოციალისტურ პროცესებზე. მომავლისადმი ძლიერი რწმენით გამსჭვალული, იგი გახდა იმდროინდელი გერმანული სოციალისტური რეალისტური ლიტერატურის ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული ნაწარმოები. მაგრამ აქ უნდა ვთქვათ ერთი „მაგრამ“. უნდა ვაღიაროთ, რომ კრისტა ვოლფი თავიდანვე არ ყოფილა „ადვილი“ მწერალი გდრ-ის ოფიციალური ხელისუფლებისთვის.

მართალია, აღმოსავლეთ გერმანიაში ოფიციალურმა პირებმა ენთუზიაზმით მიიღეს მოთხრობა „გაყოფილი ზეცა“ და, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მიანიჭეს კიდევ მას პრესტიჟული პრემია: და ეს მიუხედავად იმისა, რომ ვოლფი აღწერს „უბედურ შემთხვევას“, რომელიც მოსდის მთავარ გმირს მას შემდეგ, რაც ის გადაწყვეტს დარჩეს აღმოსავლეთ გერმანიაში და რაც რეალურად შეიძლება ყოფილიყო არაცნობიერი თვითმკვლელობის მცდელობა. ეს ფაქტი კი, რა თქმა უნდა, არ აწყობდა ხელისუფლებას, ვინაიდან ის ვერ თავსდება სოციალიზმის, სოციალისტური წყობილების, წმინდა სოციალისტური რეალიზმის ჩარჩოებში. ამიტომ, ზემდგომი ორგანოების კარნახით, კრიტიკოსები გდრ-დან, როგორც წესი, იგნორირებას უკეთებდნენ ქალიშვილის მოქმედებათა შესაძლო სუიციდალურ ხასიათს და ამის ნაცვლად ყურადღებას ამახვილებდნენ მხოლოდ იმ

ფაქტზე, რომ მან მიიღო მტკიცე გადაწყვეტილება, დარჩენილიყო აღმოსავლეთში. კრისტა ვოლფი არ აღწერს იდეალურ სოციალიზმს, როგორც ეს მიღებული იყო. ის ამკარად აკრიტიკებს სახელმწიფო დოგმატიზმის უკიდურესობებს, რომლებსაც რიტა ზაიდელი ხვდება პედაგოგიური მომზადების დროს ან ვაგონების ქარხანაში სტაჟირების დროს. საერთო ჯამში მოთხრობის „გაყოფილი ზეცა“ გამოქვეყნებაზე ოფიციალური რეაქცია ორად გაიყო. SED პარტიის ხელმძღვანელობამ მკაცრად დაგმო რომანი და დაადანაშაულა ვოლფი ანტისოციალისტურ დივერსიაში.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საინტერესო იქნება განვიხილოთ ორივე დასახელებული გერმანული სიმბოლო („გაყოფილი ზეცა“ და „ბერლინის კედელი“) პოლიტიკური შეფერილობის მქონე დეტალების ჭრილში. ჩვენი ამოცანაა, თვალი გავადევნოთ საძიებელი დეტალების მოძრაობას რომანის მთელ ტექსტში და დავაფიქსიროთ მათი მნიშვნელობა ტექსტის ცალკეულ ფრაგმენტებში – სიტყვათა რიგების კონტექსტში. დეტალს ვიხილავთ როგორც რომანის დინამიკური მიკროსტრუქტურის მოძრავ რგოლს, რომელსაც შეუძლია გადაინაცვლოს ერთი სიტყვათა რიგიდან მეორეში; ამასთან იქმნება „აზრის გაფართოება“.

ამრიგად, დეტალებს ვალაგებთ სიტყვათა რიგებში. ორი სიმბოლოა და ამიტომ ორი სიტყვათა რიგი შედგება. პირველი სიტყვათა რიგის საწყის დეტალად ვირჩევთ რომანის სათაურს „გაყოფილი ზეცა“ – გაყოფილი გერმანიის სიმბოლოს; ამიტომ პოლიტიკის თემა შემოდის ნაწარმოების ტექსტში დასაწყისშივე სწორედ ამ დეტალის მეშვეობით. დეტალი-სიმბოლო „გაყოფილი ზეცა“ სიტყვათშენაერთია და ორი ნაწილისაგან შედგება: „გაყოფილი“ + „ზეცა“. ამ დეტალის მოძრაობისას ნაწარმოების ტექსტში მას, სიტყვათა რიგის თეორიის თანახმად და ასევე ლოგიკის თანახმად, შეუძლია მიიზიდოს როგორც თავად საწყისი დეტალი, ასევე სხვა დეტალები, რის შედეგადაც წარმოქმნება სიტყვათა რიგი, რომლის წევრებად, ჩვენი ვარაუდით, შეიძლება მოგვევლინოს შემდეგი დეტალები: კიდევ „გაყოფილი“, კიდევ „ზეცა“ ან „ცა“, ასევე ახლონათესაური სიტყვები და სინონიმები, მაგალითად: „გაყოფა“, „გახლეჩა“, „გახევა“, „დასავლეთი“, „აღმოსავლეთი“, „გერმანია“, რიცხვითი სახელი „ორი“ და ა.შ. ამას კონკრეტულად გვიჩვენებს ტექსტი. სიტყვათა რიგის წევრებად შეიძლება გამოდიოდეს ცალკეული სიტყვა, სიტყვათშენაერთი ან თუნდაც წინადადება. მეორე სიტყვათა რიგის მთავარი დეტალი წესით უნდა იყოს სიტყვათშენაერთი „ბერლინის კედელი“, მაგრამ, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მკვლევრებმა ვერ იპოვეს ეს მეორე სიმბოლო მოთხრობის ტექსტში, ამიტომ ჩვენც ვაფიქსირებთ მას როგორც *პირობით დეტალს*, როგორც მეორე სიტყვათა რიგის *პირობით წევრს*; შემდეგ კი შევეცდებით მოვიძიოთ ტექსტში ამ მეორე სიტყვათა რიგში შესაყვანი დეტალები, რომლებიც, ჩვენი ვარაუდით, შეიძლება იყოს შემდეგი: „ბერლინი“, „კედელი“, „დასავლეთი“, „აღმოსავლეთი“, „გერმანია“ და ა.შ. არ არის გამორიცხული, რომ ერთი და იმავე დეტალი ორივე სიტყვათა რიგში აღმოჩნდეს, მაგალითად, შესიტყვებები რიცხვითი სახელით „ორი“ და სხვ. სიტყვათა რიგების დაფიქსირებისას ყურადღებას ვაქცევთ, თუ რომელ თავში გვხვდება ესა თუ ის დეტალი და რომელი პერსონაჟი გვევლინება მისი რეციპიენტის როლში.

ქვემოთ მოცემულია ორივე სიტყვათა რიგის სქემა (მხოლოდ ნაწილი).

სქემა

I სიტყვათა რიგი → „Der geteilte Himmel“, „გაყოფილი ზეცა“

„Der geteilte Himmel“ (სათაური) – in den reinen Himmel – an diesen verschleierte Himmel gewöhnt – die beiden Waggon – die beiden Waggon – Rita – sah prüfend zu dem blauen Himmel hoch – Den Platz auf dem Herd und die Liebe des Kindes zu teilen – wie die Blätter von den zwei mächtigen Linden fielen – Die beiden Hälften der Erde – Die zwei Stunden – zu beiden Seiten – einer riesigen Schaukel, die war irgendwo in der blauschwarzen Himmelskuppel festgemacht – Am Himmel ziehen die Wolken – Ich kann den Himmel sehen – den Himmel zu räumen – als das erste fahle, kalte Grau über den Himmel kroch – wie jeden Tag zwei funkelnde dunkelgrüne Eisenbahnwagen hervorgingen – Schließlich öffnete sich der tiefhängende graue Himmel zu einem Guß –

II სიტყვათა რიგი → „Berliner Mauer“, „ბერლინის კედელი“

(„Berliner Mauer“) – In jenen letzten Augusttagen des Jahres 1961 – das Mädchen Rita Seidel – und die saubere weiße Wand – auf die sie zuerst sieht – ist nur noch wenig hell – die beiden Waggons – Da dreht Rita das Gesicht zur Wand – die beiden Waggons – wie die Blätter von den zwei mächtigen Linden fielen – – Die beiden Hälften der Erde – Die zwei Stunden – zu beiden Seiten – Manfred – Da hab ich im Traum alle Teller und Gläser an die Wand geschmissen – Manfred – Ich sprang mit geschlossenen Augen von jeder Mauer, wenn sie es befahlen – an einer Schmalseite stand der girlandengeschmückte Jubiläumswagen – Der alte Werkleiter des Waggonwerkes war von einer Dienstreise nach Berlin („Berlin W, du verstehst!“) nicht zurückgekommen –

ჩვენ მოვიძიეთ შესაბამისი დეტალები ნაწარმოების ტექსტში და მივიღეთ შემდეგი: წიგნის 30-თვე თავში დაფიქსირდა მეტ-ნაკლებად აღნიშნული დეტალები; ზოგი მათგანი მეორდება; რეციპიენტის როლში ძირითადად გვხვდება რიტა ზაიდელი, ბევრად ნაკლები შემთხვევა აქვს მანფრედ ჰერფურტს, თითო-ოროლა რამდენიმე პერსონაჟს. ყველა გაანალიზებულ დეტალს პოლიტიკური შეფერილობა ახასიათებს.

ორივე საძიებელი გერმანული სიმბოლო („გაყოფილი ზეცა“ და „ბერლინის კედელი“) გაშლილია შესაბამის სიტყვათა რიგში სხვადასხვა და მრავალპლანინი დეტალების სახით. მაგრამ მეორე სიმბოლო თავისი საწყისი, კონკრეტული ფორმით („ბერლინის კედელი“) მოთხრობის ტექსტში, როგორც ამაზე მიუთითებდნენ მკვლევრები, ნამდვილად არ გვხვდება. ნაწარმოების დასაწყისში ფიქსირდება მხოლოდ ბუნდოვანი მოხსენიება იმ თარიღისა, როდესაც ააშენეს ბერლინის კედელი: „In jenen letzten Augusttagen des Jahres 1961“ (Wolf, 1999, გვ.13); თარგმანში: „1961 წლის აგვისტოს ბოლოს“ (ვოლფი, 1983, გვ. 5). ეს დროით და პოლიტიკურ კონტექსტს ანიჭებს ისტორიას, კიდევაც ის რომ არ იყოს აშკარად დასახელებული. მხოლოდ ირიბად შეიძლება მიხვდე, რა აქვთ მხედველობაში, როდესაც ნათქვამია: „Wir wußten damals nicht – keiner wußte es –, was für ein Jahr vor uns lag. Ein Jahr unerbittlichster Prüfung, nicht leicht zu bestehen. Ein historisches Jahr, wie man später sagen wird“ (Wolf, 1999, გვ.120); თარგმანში: „მამინ არ ვიცოდით, და არც არავინ იცოდა, თუ რა წელიწადი გველოდა წინ, ძნელბედობით აღსავსე, ისტორიული წელი, როგორც შემდეგ უწოდებენ მას ალბათ“ (ვოლფი, 1983, გვ. 100). მართალია, ის არ არის ტექსტში თავისი ნამდვილი ფორმით მოცემული, სამაგიეროდ ამ შესიტყვების ორივე ნაწილი სრულყოფილადაა გაშლილი სიტყვათა რიგში და, ფაქტობრივად, ითვლება, რომ ის არის მოთხრობის ტექსტში და ასრულებს თავის ფუნქციას.

ანალიზის შედეგად ვასკვნით, რომ რომანში „გაყოფილი ზეცა“ აქტიურად მოქმედებენ პოლიტიკური შეფერილობის მქონე მხატვრული დეტალები, რომლებიც ახლებურად აფიქსირებენ სოციალისტური ქვეყნისა და ადამიანთა ცხოვრების ტრაგიკულ გაყოფა-გახლეჩას და ბოლოს ორი მოსიყვარულე ახალგაზრდის ასეთივე ტრაგიკულ განშორებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ვოლფი, კ. (1983). გაყოფილი ზეცა. რომანი. გერმანულიდან თარგმნა ინესა გაჩეჩილაძემ. თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“
- Hilzinger, S. (1999). Nachwort zu Wolf, Christa: Der geteilte Himmel. Erzählung. Herausgegeben, kommentiert und mit einem Nachwort versehen von Sonja Hilzinger. München: Literaturverlag GmbH, 1999.
- Kieselbach, S. (2018). Christa Wolf: „Der geteilte Himmel“. 06.10.2018. Kanal DW Deutsch. Made for minds. Im Fokus. Neueste Videos. Live-TV.
- <https://www.dw.com/de/christa-wolf-der-geteilte-himmel/a-45717017>.
- Wolf, Ch. (1999). Der geteilte Himmel. Erzählung. Herausgegeben, kommentiert und mit einem Nachwort versehen von Sonja Hilzinger. München: Literaturverlag GmbH.
- Wolf, Ch. (1956). Popularität oder Volkstümlichkeit? // Neue Deutsche Literatur. 4/1. S. 121.
- Вольф, К. (1999). Миф и образ // Вопросы литературы. Июль – Август. С. 178-185.

References:

- Volpi, K'. (1983). Gaq'opili zetsa. Romani, [Divided Heaven. novel. Translated from German by Inessa Gachechiladze.]. Germanulidan targmna Inesa Gachechiladzem. Tbilisi: „sabch'ota sakartvelo“.
- Hilzinger, S. (1999). Nachwort zu Wolf, Christa: Der geteilte Himmel. Erzählung. Herausgegeben, kommentiert und mit einem Nachwort versehen von Sonja Hilzinger. München: Literaturverlag GmbH,1999.
- Kieselbach, S. (2018). Christa Wolf: „Der geteilte Himmel“. 06.10.2018. Kanal DW Deutsch. Made for minds. Im Fokus. Neueste Videos. Live-TV.
<https://www.dw.com/de/christa-wolf-der-geteilte-himmel/a-45717017>.
- Wolf, Ch. (1999). Der geteilte Himmel. Erzählung. Herausgegeben, kommentiert und mit einem Nachwort versehen von Sonja Hilzinger. München: Literaturverlag GmbH.
- Wolf, Ch. (1956). Popularität oder Volkstümlichkeit? // Neue Deutsche Literatur. 4/1. S. 121.
- Vol'f, K. (1999). Mif i obraz. Voprosy literatury. [Myth and image // Literature issues]. July-August, 178-185.